

Bodhicitta: de geest die de Weg zoekt

Ik hoor soms mensen spreken over het verleden in de trant van “als we het anders hadden gedaan, dan zou het een perfect verleden zijn geweest.” In een zekere zin lijken we vaak het verleden verprutst te hebben, verkeerd gehandeld te hebben, fouten te hebben gemaakt. Maar het verleden is nooit perfect. Het kan nooit perfect zijn. Ook al hadden we het heel anders gedaan dan was het verleden niet perfect geweest. Want we zijn nu eenmaal imperfecte wezens en imperfecte wezens laten een imperfecte geschiedenis achter, hoe het ook zou zijn gelopen. En natuurlijk, de geschiedenis had allerlei kanten op kunnen gaan als er een andere beslissing was genomen, zowel collectief als individueel. Ook ieders geschiedenis is nooit perfect want niemand van ons is perfect. En gelukkig maar!

Stel je voor dat je perfect zou zijn. Je zou altijd gelijk hebben, je zou altijd weten wat het juiste was om te doen, om te zeggen. Het zou, denk ik, snel leiden tot arrogantie, tot een fundamentalisme in onze gedachten en opinies, tot een extremisme. Dat zie je maar al te vaak bij mensen die denken dat ze absoluut gelijk hebben.

Ook al zijn we door en door verlicht, zoals Dōgen zegt, dan nog zijn we niet perfect. Daarom legt Zenmeester Dōgen zo de nadruk op wat in het boeddhisme de *Bodhicitta* wordt genoemd. Een Sanskriet woord dat ‘de verlichte geest’ of ‘de geest van verlichting’ betekent. *Bodhi* verlichting en *citta* de geest.

Maar Zenmeester Dōgen herdefinieert dit begrip. Hij zegt: “De *Bodhicitta* is de geest die de Weg zoekt”. Hoe verlicht je ook moge zijn, het is de geest die de Weg zoekt. Daarin zit al een enorme zachtheid. Een geest die niet de zekerheid, de perfectie in pacht heeft, maar open staat om te leren, om te onderzoeken, om te zien waar die een fout heeft gemaakt, een inschattingsfout of een fout, een vergissing in het spreken of handelen. Het is een geest die een twijfel in zich draagt. En het is juist die lichte twijfel die ons behoedt van de arrogantie. Die ons doet afvragen “wat is nu goed om te doen, om te zeggen?”

Wanneer we dit ten diepste beseffen en ten diepste ruimte geven aan de *Bodhicitta*, ‘de geest die de Weg zoekt’, dan kunnen we naar ons imperfecte verleden kijken en zeggen: “Wat kan ik hieruit leren?” En misschien moet ik mijn verontschuldigen aanbieden, mijn excuses. Iets wat vaak zo moeilijk is voor regeringsleiders maar ook voor onszelf; toe te geven dat het niet verstandig was hoe we gehandeld hebben.

‘De geest die de Weg zoekt’ is ook de geest waarmee je nu zit. Dus ook in dit zitten is er nooit complete zekerheid, er zal altijd een lichte twijfel blijven. En juist dat brengt ons steeds dieper. Dieper in onszelf, dieper in de waarheid dat er niets vast te houden is. Want dat is wat perfectie en zekerheid eigenlijk zijn, vaste punten door ons gedefinieerd.

Dus zie een lichte twijfel en een onzekerheid niet als een diskwalificatie van je diepste zelf, van wat je bent. Zie het ook niet als een diskwalificatie van je beoefening, dat je er nog niet bent. Zie het als het mechanisme dat jouw steeds dieper doet verzachten, steeds meer doet open staan naar het verleden, naar het heden en naar de toekomst. Koester, zoals Dōgen zegt, de *Bodhicitta*, je geest die de Weg zoekt.”

* * * * *

Eerw. Baldwin Schreurs
Zondag 14 augustus 2022